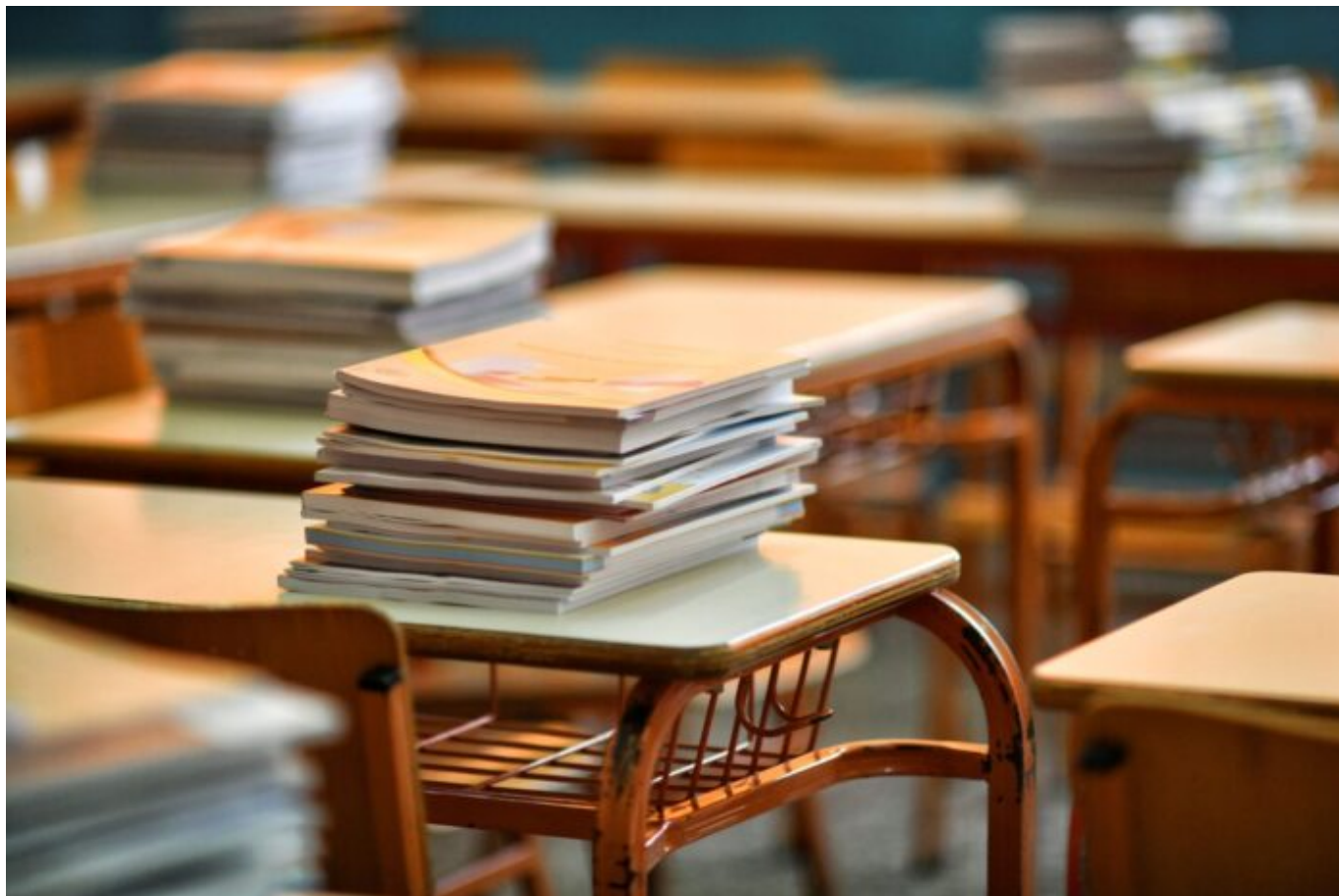

Τα σχολικά βιβλία μετατρέπονται σε εργαλεία σκοπιμοτήτων

/ [Επικαιρότητα](#)

Όπως ήταν φυσικό και αναμενόμενο, αυτό που προ καιρού νομοθετήθηκε σχετικά με το γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, που σηματοδοτούσε έμμεσα την δυνατότητα υιοθεσίας και θεσμικής κατοχύρωσης οικογένειας και στην Ελλάδα, άρχισε να υλοποιείται με πρώτο και συνάμα καθοριστικό εργαλείο, την εκπαίδευση των μικρών παιδιών.

- *Του Αποστόλου Β. Νικολαΐδη (Ομότιμου Καθηγητή ΕΚΠΑ- Προέδρου του Ινστιτούτου «Ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής»)*

Τα πρώτα βήματα γίνονται με την ένταξη σε δύο σχολικά εγχειρίδια της Δημοτικής Εκπαίδευσης σχετικών αναφορών άλλοτε με εικόνες και έντεχνα

«παιδαγωγικά» ερωτήματα, και άλλοτε με πληροφόρηση, συζήτηση, ομαδική εργασία και παροχή πληροφοριών για την μορφή οικογένειας του καθενός από τα παιδιά.

Στο μεν πρώτο, στο μάθημα της Γλώσσας της Β΄ Δημοτικού και στην θεματική ενότητα «Ποιοι είναι οι σημαντικοί αγαπημένοι γύρω μας», παρουσιάζονται εικονογραφημένες διάφορες οικογενειακές συνθέσεις, μεταξύ των οποίων και οικογένειες με δύο πατέρες και οικογένειες με δύο μητέρες. Στη συνέχεια τα παιδιά καλούνται μετά από παρατήρηση να σχολιάσουν τις εικόνες και να απαντήσουν στο ερώτημα: «Με ποια εικόνα μοιάζει περισσότερο η δική σου οικογένεια» και να την ζωγραφίσουν.

Στο δεύτερο Βιβλίο της ΣΤ΄ Τάξης, στο μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής και στην ενότητα «Ελληνική Οικογένεια» γίνεται αναφορά στη «μεγάλη πολυμορφία» των οικογενειακών σχημάτων: πυρηνική, μονογονεϊκή, εκτεταμένη, θετή και οικογένεια με δύο γονείς του ιδίου φύλου. Οι μαθητές καλούνται να εργαστούν σε ομάδες, να επιληφθούν με έναν τύπο “οικογένειας” και να δημιουργήσουν σχετική αφίσα με εικόνες και φωτογραφίες. Επίσης καλούνται να προσδιορίσουν σε ποια κατηγορία ανήκει η δική τους οικογένεια.

Όπως επίσης ήταν φυσικό και αναμενόμενα, αυτή τη φορά και από τους συγγραφείς αλλά και το Υπουργείο Παιδείας, οι σχετικές αναφορές να προκαλέσουν αντιδράσεις από πολλούς φορείς, ανοίγοντας έναν ευρύτερο διάλογο σχετικά με πολλά και σύνθετα αντικρουόμενα ερωτήματα. Από τη μία πλευρά, υποστηρίζεται ότι η αναφορά σε διαφορετικές μορφές οικογένειας αντανakλά τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα και συμβάλλει στην καλλιέργεια του σεβασμού και της αποδοχής της διαφορετικότητας. Από την άλλη, γονείς, εκπαιδευτικοί και φορείς έχουν εκφράσει επιφυλάξεις ή αντιρρήσεις, κυρίως σχετικά με την ηλικία των μαθητών, το περιεχόμενο αλλά και τον τρόπο με τον οποίο εισάγονται τέτοιες αναφορές στη διδακτική διαδικασία.

Πέρα όμως από τις εκατέρωθεν τοποθετήσεις, τα μεγάλα ερωτήματα που τίθεται είναι:

-Πρέπει κάθε κοινωνική αλλαγή να μεταφέρεται αυτούσια στη σχολική τάξη και αν ναι, με ποιον τρόπο, σε ποια ηλικία και με ποια παιδαγωγικά κριτήρια;

-Κατά πόσο μπορεί το σχολικό βιβλίο να αποτυπώνει τις κοινωνικές αλλαγές, διατηρώντας παράλληλα τον παιδαγωγικό του χαρακτήρα και τον σεβασμό στις διαφορετικές αντιλήψεις των οικογενειών;

-Ποια είναι τα όρια της εκπαιδευτικής πολιτικής και ποιος έχει την τελική ευθύνη

για τις αξίες και τα πρότυπα που παρουσιάζονται στα παιδιά; Γιατί άλλο είναι η καλλιέργεια και η προώθηση του σεβασμού της διαφορετικότητας και άλλο η υιοθέτηση συγκεκριμένων κοινωνικών αντιλήψεων μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, και μάλιστα χωρίς προηγουμένως να έχει υπάρξει επαρκής ενημέρωση και διάλογος με την κοινωνία και τους γονείς.

Ο πιο εύκολος τρόπος για την αχρήστευση, την απόρριψη ή την ανυποληψία των επιφυλάξεων και των αντιδράσεων που ευλόγως έχουν προκληθεί είναι να χαρακτηριστούν «αναχρονιστικές», «συντηρητικές» ή «φοβικές», με την επωδό ότι κάθε αναφορά στη διαφορετικότητα είναι εξ ορισμού προοδευτική και παιδαγωγικά ορθή. Μια κατεστημένη και σχεδόν αυτονόητη απάντηση σε κάθε ένσταση. Μια τέτοια όμως αντίληψη προφανώς και είναι δογματική και σαφώς υποκειμενική και σκόπιμη.

Στη συνέχεια επισημαίνουμε με σαφήνεια τα προβλήματα που δημιουργεί η συγκεκριμένη εκπαιδευτική τακτική:

-Τα σχολικά βιβλία από εργαλεία γνώσης μετατρέπονται σε μέσα προώθησης κοινωνικών και ιδεολογικών σκοπιμοτήτων, και φυσικά πεδίο ιδεολογικής σύγκρουσης. Το ζητούμενο δεν είναι αυτό που θα υπηρετήσει πράγματι την παιδεία, θα καλλιεργήσει και θα μορφώσει προσωπικότητες, θα εξυπηρετήσει την συνέχεια της ζωής, θα αναπαραγάγει τις αξίες με τις οποίες πορεύτηκε μέχρι πρότινος η ανθρωπότητα, αλλά πώς θα κερδηθούν νεόφερτες, ξενόφερτες και σκόπιμες ιδεολογικές μάχες νομιμοφανών και με ολοκληρωτικές διαθέσεις παγκόσμιων ιδεολογικών συστημάτων.

-Καταρχήν τίθεται ένα βασικό παιδαγωγικό ερώτημα: Είναι κατάλληλο για ένα παιδί Δημοτικής Εκπαίδευσης να γνωρίζει ότι υπάρχουν διαφορετικές μορφές οικογένειας, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών με ομόφυλους γονείς; Γιατί είναι άλλο να πληροφορείται το παιδί για μια κοινωνική πραγματικότητα και άλλο να του παρουσιάζεται αυτή η πραγματικότητα ως κανονιστικό πρότυπο. Με το πρόσχημα λοιπόν αυτής της ενημέρωσης σχετικά με την καταγραφή της κοινωνικής πραγματικότητας είναι πρόδηλη η πρόθεση των συγγραφέων και της Πολιτείας να δημιουργήσει στα παιδιά νέα πρότυπα και νέες αντιλήψεις για ζητήματα γάμου και οικογένειας, γνωρίζοντας πολύ καλά, και επιστημονικά θα έλεγα, πόσο αποτελεσματικά διευκολύνει η εκπαιδευτική διαδικασία όχι απλά και μόνο την επιτυχημένη εγγραφή αυτών των αντιλήψεων στις *tabula rasa* παιδικές ψυχές αλλά και την αποτελεσματική καταγραφή τους. Γι' αυτό το λόγο άλλωστε και επιλέγεται. Ωστόσο, η κοινωνιολογική καταγραφή της διαφορετικότητας είναι εύκολο να λειτουργήσει ως έμμεση αξιολογική διδασκαλία. Εξάλλου, οι ίδιοι οι συγγραφείς ζητούν από τα παιδιά να αναγνωρίσουν με ποια εικόνα μοιάζει

περισσότερο η δική τους οικογένεια και να τη ζωγραφίσουν. Άρα καλούνται να συζητήσουν, να συγκρίνουν, να εκθέσουν τα δικά τους «οικογενειακά» βιώματα και έμμεσα να αξιολογήσουν και να αυτοαξιολογηθούν, ενώ είναι γνωστό ότι οι αξιολογικές κρίσεις σ' αυτές τις ηλικίες είναι όχι μόνο αδόκιμες αλλά και επισφαλείς.

-Τα σχολικά βιβλία δεν περιορίζονται στην απλή αναγνώριση μιας κοινωνικής πραγματικότητας, αλλά την εντάσσουν σε ένα συγκεκριμένο εννοιολογικό σχήμα περί «πολυμορφίας της οικογένειας», αναγνωρίζοντας την σχέση συμβίωσης των ομόφυλων ως «οικογένεια», χωρίς να περιγράφεται το ανάλογο πλαίσιο των αξιών. Παρουσιάζονται οπτικά διαφορετικές οικογενειακές μορφές χωρίς να διευκρινίζεται ότι αυτές μπορούν να αξιολογούνται διαφορετικά σε διαφορετικές θρησκευτικές και πολιτισμικές παραδόσεις. Αλλοιώνεται έτσι στα μάτια των μικρών παιδιών πλήρως η έννοια της οικογένειας, όπως αυτή ορίζεται τόσο από το δημιουργό και πλάστη του ανθρώπου Θεό όσο και από την ίδια τη φύση. Το σχήμα δεν είναι πλέον τριαδικό: Πατέρας-μητέρα-παιδιά, αλλά δύο άνδρες ή δύο γυναίκες, με ξένα προς τους ίδιους παιδιά. Χρησιμοποιείται δε ο χαρακτηρισμός «οικογένεια» για να συγκαλυφθεί μια πραγματικότητα από την οποία απουσιάζουν η σχέση, η κανονικότητα και η φυσικότητα, ενώ βασιλεύουν η ξενικότητα, η σκοπιμότητα, το τεχνητό, το μη κανονικό. Το επόμενο στάδιο θα είναι η επιστράτευση του επιθυμητικού: Τα παιδιά δεν θα ακολουθούν την οντολογία αλλά την προκατασκευασμένη από το σύστημα προαίρεσή τους. Πώς τα ίδια θα ήθελαν να είναι τα πράγματα και όχι πώς στην πραγματικότητα είναι. Έτσι η οικογένεια δεν θα ορίζεται από τις σχέσεις και την διαφορετικότητα των ρόλων αλλά από τις διαθέσεις.

-Το τραγικό και ανήθικο εν προκειμένω είναι η εξίσωση του μη κανονικού και φυσιολογικού με το τεχνητό, του βιολογικά δεδομένου με το κοινωνικά επιβεβλημένο. Όλοι οι τύποι «οικογένειας» εμφανίζονται στα βιβλία ως ισότιμοι και ισόκυροι. Αυτό είναι το αρχικό στάδιο για να ακολουθήσει η διαφήμιση και επιβολή του μη κανονικού και η κατασυκοφάντηση και υποβάθμιση του κανονικού. Στο μεταξύ θα έχει προηγηθεί όχι μόνο η ενημέρωση για ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου, ώστε να είναι δυνατή η αιτιολόγηση ύπαρξης ομόφυλων «οικογενειών» με Γονέα 1 και Γονέα 2 ως υποκατάστατα πατέρα και μητέρας, αλλά και η διδασκαλία σεξουαλικών πρακτικών, καθώς και η υιοθέτηση, επιλογή και δήλωση συγκεκριμένου σεξουαλικού προσανατολισμού.

-Είναι αδύνατο να μην έχουν προβλέψει οι συγγραφείς και η Πολιτεία τις συνέπειες μιας προτεινόμενης έκθεσης και συζήτησης των οικογενειακών βιωμάτων των παιδιών και του ενδεχόμενου στιγματισμού, ανάλογα με το πώς θα διαμορφωθούν

οι αντιλήψεις για την οικογένεια. Είναι δε ενδεχόμενο να οδηγηθεί ένας μαθητής στη διαπίστωση: «Η οικογένειά μου είναι λάθος, άρα κι εγώ είμαι λάθος».

-Μαζί με τα άλλα έχουμε και τις μάλλον ανεπιτυχείς εξηγήσεις της πολιτικής ηγεσίας: α) Τα εν λόγω βιβλία δεν μοιράζονται υποχρεωτικά ως μοναδικά εγχειρίδια αλλά επιλέγονται στο καθεστώς του πολλαπλού βιβλίου. β) Αυτά έχουν εγκριθεί από επιστημονικές επιτροπές, στις οποίες η πολιτική ηγεσία δεν επιτρέπεται να παρέμβει. γ) Τα συγκεκριμένα βιβλία δεν προορίζονται για το παρόν σχολικό έτος αλλά για το επόμενο. δ) Κάθε προσπάθεια παρέμβασης θα σήμαινε λογοκρισία. Όλο αυτό δεν θυμίζει απλά την περίπτωση του Πιλάτου, περιγράφοντας την πολιτική υποκρισία, αλλά αποτελεί και μια μορφή εξαπάτησης των πολιτών. Καμιά επιτροπή δεν θα έκρινε και δεν θα αποφάσιζε για πράγματα που δεν θα είχαν ως υπόβαθρο πολιτικές αποφάσεις και σχετικό νομοθετικό πλαίσιο.

Τις ανωτέρω κριτικές παρατηρήσεις θα μπορούσε να τις κάνει ο οποιοσδήποτε αγωνιά για τις τύχες παραδοσιακών αξιών και θεσμών, μάλιστα δε του θεσμού της οικογένειας, σε μια εποχή βαθιάς εθνικής, κοινωνικής και πολιτισμικής κρίσης. Ιδιαίτερα σήμερα που όλοι επισημαίνουν τον κίνδυνο της δημογραφικής ερήμωσης. Και είναι πραγματικά παράδοξο και εν πολλοίς ανεξήγητο, η Πολιτεία αντί να διατηρεί και να επαυξάνει τις προϋποθέσεις αύξησης του πληθυσμού, κάνει ό,τι μπορεί για να τις περιορίσει. Γιατί ο καθένας που έχει μπροστά του όλους τους σύγχρονους τύπους «οικογένειας» καταλαβαίνει ποιος από αυτούς είναι παραγωγικός και ποιος προβληματικός. Εξάλλου, ο ρόλος της κοινωνίας δεν είναι να διαστρέφει ή να αχρηστεύει διαχρονικά καθιερωμένες και δοκιμασμένες αξίες αλλά να τις μεταδίδει αλώβητες και δημιουργικές στα νέα της μέλη όχι μόνο προς όφελος των μελών της αλλά και της ίδιας. Το ίδιο ισχύει και για τους θεσμούς. Επιλογές που δηλώνουν υποταγή και παράδοση στον «δικαιωματισμό» μόνο ως αυτοκτονικές θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν.

Ιδιαίτερο λόγο όχι μόνο για να προβληματίζεται και να ανησυχεί αλλά και να παρεμβαίνει στα προκείμενα γεγονότα έχει η Εκκλησία και φυσικά η Θεολογία, η οποία οφείλει να προβάλλει με σαφήνεια τον δικό της κριτικό λόγο στο όνομα της ορθόδοξης χριστιανικής αλήθειας που γόνιμα συνόδευσε τόσους αιώνες τον Ελληνισμό, διασώζοντας και εμπλουτίζοντας τις αξίες του. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος που η Πολιτεία θεωρεί αναπόσπαστο κομμάτι του Εκπαιδευτικού Συστήματος την θρησκευτική παιδεία.

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη την ορθόδοξη εκκλησιαστική και ανθρωπολογική μας παράδοση και θεωρώντας ότι μόνο με έναν αναβαπτισμό σ' αυτή μπορεί να διορθώσει την κατάσταση και να ανακρούσει πρύμνη, παρατηρούμε τα ακόλουθα:

-Ο γάμος συνιστά μυστήριο και όχι ένα απλό κοινωνικό, ηθικό ή νομικό κατασκεύασμα. Αυτή δε η μυστηριακή ένωση προϋποθέτει άνδρα και γυναίκα και όχι δύο άνδρες ή δύο γυναίκες. Τον ίδιο χαρακτήρα έχει και ο θεσμός της τεκνοποιίας και ανατροφής. Τα παιδιά είναι καρπός της αγάπης και της οντολογικής ενότητας του ζευγαριού και όχι σκόπιμα αποκτήματα. Επομένως έχουμε να κάνουμε με μια «κατ' οίκον Εκκλησία» που δεν μπορεί να εξισώνεται με άλλα συγκυριακά, τεχνητά, επιτηδευμένα ή αφύσικα σχήματα. Ατομικές επιλογές σεξουαλικής ή κοινωνικής φύσης μπορούν να έχουν ως βάση τα ατομικά δικαιώματα αλλά δεν μπορούν να διεκδικούν θεσμικό χαρακτήρα, αλλοιώνοντας μάλιστα αρχέγονα καθιερωμένους θεσμούς και παραβιάζοντας αξίες και φυσικούς νόμους που τους καταξίωσαν. Η οικογένεια δεν ορίζεται μόνο από το γεγονός ότι δύο άνθρωποι ζουν μαζί και αγαπιούνται, αλλά κάτι πολύ πιο βαθύ και ουσιαστικό. Επομένως μόνο αυτή η μορφή μπορεί να χαρακτηριστεί ως οικογένεια και καμιά άλλη. Δυστυχώς στα σχολικά βιβλία γίνεται παράχρηση του όρου, αποπροσανατολίζοντας τα παιδιά και προκαλώντας συγχύσεις σε μια ηλικία που η δυνατότητα κρίσης και κριτικής είναι μειωμένη μέχρι και ανύπαρκτη.

-Διατρανώνεται με σαφήνεια ότι η στάση της Εκκλησίας απέναντι στα παιδιά δεν εξαρτάται από το περιβάλλον που γεννιούνται και μεγαλώνουν. Εξάλλου, κανένα παιδί δεν επιλέγει το ίδιο ποιοι είναι οι γονείς του, αν είναι χωρισμένοι, αν είναι υιοθετημένο, αν μεγαλώνει με έναν γονέα, ή σε οποιαδήποτε άλλη οικογενειακή συνθήκη. Αντίθετα μάλιστα, όσο πιο προβληματικό είναι το περιβάλλον του παιδιού τόσο πιο πολύ εκδηλώνει η Εκκλησία το σεβασμό, την έμπρακτη αγάπη και στοργή της προς αυτά. Ένας παιδαγωγός θεολόγος λοιπόν, καλούμενος να σχολιάσει τα δεδομένα, θα μπορούσε ήρεμα και διακριτικά να επισημάνει τα ακόλουθα, αντικαθιστώντας όσα αναφέρονται στα εγχειρίδια: Στην κοινωνία υπάρχουν παιδιά που μεγαλώνουν σε διαφορετικές οικογενειακές συνθήκες. Όλα τα παιδιά αξίζουν αγάπη, προστασία και σεβασμό. Η Εκκλησία, όμως, κατανοεί τον γάμο και την οικογένεια με βάση την ένωση άνδρα και γυναίκας και τη σχέση πατρότητας και μητρότητας.

-Η Εκκλησία δίνει ιδιαίτερη σημασία στην προστασία της παιδικής ψυχής από πληροφορίες που προκαλούν σύγχυση ή δίνουν λάθος μηνύματα. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η κριτική επιλογή όσων προσφέρονται στα παιδιά για να δουν και να ακούσουν. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στα προβαλλόμενα πρότυπα, που σ' αυτή την

ηλικία είναι καθοριστικά για την ομαλή και δημιουργική ανάπτυξή του. Κυρίως στον τομέα της οικογένειας, η οποία δεν αποτελεί απλά μια κοινωνική μονάδα ή κατηγορία αλλά τρόπο ζωής που δεν περιλαμβάνει μόνο κοινωνικά αλλά και βιολογικά δούναι και λαβείν. Αρχές, όπως η ετερότητα, η συμπληρωματικότητα, η πατρότητα και μητρότητα, η παραγωγικότητα, η συνεργασία, η υπευθυνότητα, η κανονικότητα, και προπάντων η άσκηση, η θυσία και η αγάπη.

Επίλογος

Η Εκπαίδευση δεν αποτελεί ένα ουδέτερο πεδίο μετάδοσης γνώσεων, αλλά συνιστά κατεξοχήν χώρο διαμόρφωσης αντιλήψεων, αξιών και προτύπων. Η εισαγωγή διαφορετικών μορφών οικογενειακής οργάνωσης στο περιεχόμενο της σχολικής εκπαίδευσης θέτει, ως εκ τούτου, ουσιώδη παιδαγωγικά και ανθρωπολογικά ζητήματα σχετικά με την ηλικιακή καταλληλότητα, τον τρόπο παρουσίασης των κοινωνικών μεταβολών και τα όρια μεταξύ ενημέρωσης και αξιολογικής διαπαιδαγώγησης.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά το ζήτημα, όταν η εκπαιδευτική διαδικασία απευθύνεται σε παιδιά μικρής ηλικίας, των οποίων η κριτική και αξιολογική ικανότητα βρίσκεται ακόμη υπό διαμόρφωση. Η παιδαγωγική ευθύνη επιβάλλει, επομένως, προσεκτική επιλογή του περιεχομένου, των διδακτικών πρακτικών και των προβαλλόμενων προτύπων, ώστε η σχολική αγωγή να μην οδηγεί σε σύγχυση, στιγματισμό ή άκριτη υιοθέτηση αντιλήψεων, αλλά να υπηρετεί πρωτίστως την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού.

Παράλληλα, η προσέγγιση του ζητήματος από την ορθόδοξη εκκλησιαστική και ανθρωπολογική παράδοση προσδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην έννοια της οικογένειας ως θεσμού που συνδέεται όχι μόνο με κοινωνικές και νομικές διαστάσεις, αλλά και με την πατρότητα, τη μητρότητα, την ετερότητα, τη συμπληρωματικότητα, την υπευθυνότητα, τη συνεργασία και την αγάπη. Στο πλαίσιο αυτό, η προστασία και ο σεβασμός κάθε παιδιού αποτελούν αδιαπραγμάτευτες αρχές, ανεξάρτητα από τις οικογενειακές συνθήκες μέσα στις οποίες αυτό μεγαλώνει.

Επομένως, το ζητούμενο για την οικογενειακή και σχολική διαπαιδαγώγηση δεν είναι η άκριτη αποδοχή ή απόρριψη των κοινωνικών μεταβολών, αλλά η παιδαγωγικά υπεύθυνη και επιστημονικά τεκμηριωμένη διαχείρισή τους. Η εκπαίδευση οφείλει να καλλιεργεί τον σεβασμό προς κάθε ανθρώπινο πρόσωπο, χωρίς παράλληλα να αποσιωπά το αξιακό και ανθρωπολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο νοηματοδοτούνται οι θεσμοί της οικογένειας και της αγωγής. Υπό αυτή την προοπτική, η οικογενειακή διαπαιδαγώγηση καλείται να λειτουργήσει ως χώρος

μετάδοσης αξιών, καλλιέργειας της υπευθυνότητας και ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, με επίκεντρο πάντοτε την προστασία, την ελευθερία και την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού.